

Perusopetus ja lukiokoulutus

---

*Oppilaiden ja opiskelijoiden
tasa-arvo- ja
yhdenvertaisuussuunnitelma*

Oppilaiden ja opiskelijoiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

---

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain käsitteet ja velvoitteet	2
2.1 Tasa-arvolain velvoitteet	2
2.2 Yhdenvertaisuuslain velvoitteet	3
2.3 Opetuksen tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta edistävät tavoitteet	3
3. Suunnitelmien laadinta, seuranta ja tiedottaminen	3
4. Toimenpiteet tasa-arvoisuuden edistämiseksi	4
4.1 Opetuksen järjestäminen ja arviointi	4
4.2 Ikä	6
4.3 Elämäntilanne, etninen tausta, kansallisuus ja kieli	6
4.4 Sukupuolen moninaisuus	7
4.5 Seksuaalinen suuntautuminen, häirintä ja sen ehkäisy	7
4.6 Vammaisuus ja terveydentila	7
5. Toimenpiteet syrjintä- ja häirintätapauksissa sekä yhdenvertaisuuden edistäminen	8
Lähteet ja lisätieto	8

1. Johdanto

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalla tuetaan kaupungin strategian toteuttamista. Siinä määritellään Kuopion kaupungin tasa-arvon- ja yhdenvertaisuuden edistämisen visio, tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutahot. Suunnitelman toteuttaminen on osa normaalia toimintaa talousarvion ja käyttösuunnitelmien rajoissa. Toteutuksen seuranta tapahtuu talousarvioseurannan yhteydessä ja loppuarviointi hyvinvointikertomuksessa.

Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä.

Yhdenvertaisuusohjelman taustalla on Suomen perustuslaki. Laissa todetaan, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan. Yhdenvertaisuuslaissa kielletään, että ketään ei syrjitä sukupuolen, iän tai kansallisen alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kuopion perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetustoimintaa koskeva tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma pohjautuu YK:n yleissopimukseen lapsen oikeuksista, Opetushallituksen oppaisiin "Tasa-arvotyö on taitolaji" (2015) ja "Esteettömästi toisen asteen opintoihin" (2014) sekä Sisäasianministeriön julkaisuun "Oppia kaikille" (2013) ja Kuopion kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan (kh. 19.12.2016 §398 ja kv 6.2.2017 §3).

Viranomaisilla, koulutuksen järjestäjillä ja työnantajilla on velvollisuus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta suunnitelmallisesti. Edistämistoimenpiteiden on oltava toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Näiden toimijoiden on arvioitava tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista omissa toiminnoissaan ja ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Koulutuksen järjestäjien on tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen arvioinnissa kiinnitettävä huomiota esimerkiksi oppilaiden valintaperusteisiin, käytettävään oppimateriaaliin, häirintää ja koulukiusaamista ehkäiseviin toimenpiteisiin, opetustilanteiden tasapuolisuuteen, opintosuoritusten arvioimiseen sekä opettajien yhdenvertaisuusosaamiseen.

Lisäksi viranomaisilla, koulutuksen järjestäjillä ja työnantajilla on velvollisuus laatia yhdenvertaisuussuunnitelma niistä toimenpiteistä, joilla tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään. Tämä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma kattaa viranomaisen sekä koulutuksen järjestäjän laki-sääteiset suunnitelmat.

Kuopiossa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden visiona on, että ketään ei syrjitä millään perusteella ja kaikki ovat tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia keskenään.

2. Tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain käsitteet ja velvoitteet

Tasa-arvolain muutokset: Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986/30.12.2014), Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014.

2.1 Tasa-arvolain velvoitteet

Vuonna 2014 uudistetun tasa-arvolain 5a pykälä velvoittaa, että oppilaitoksissa tulee vuosittain yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa laatia tasa-arvosuunnitelma. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

1. Selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta
2. Tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi
3. Arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista

Erityistä huomiota tulee kiinnittää opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin, arviointiin, oppilasvalintoihin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

2.2 Yhdenvertaisuuslain velvoitteet

Yhdenvertaisuusohjelman taustalla on Suomen perustuslaki. Laissa todetaan, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan. Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimista.

Esteettömyys käsitteeseen liitetään usein yhdenvertaisuuden periaate. Koulutuksen esteettömyydellä tarkoitetaan sitä, että oppilaan mahdolliset tuentarpeet tai erityisjärjestelyt opiskelijavalinnassa ja opiskelussa eivät saa muodostua esteeksi hänen yhdenvertaiselle koulutukseen valituksi tulemiselleen ja opiskelulle.

2.3 Opetuksen tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta edistävät tavoitteet

Tasa-arvo sisältyy monin tavoin koulutuksen yleisiin tavoitteisiin ja opetussuunnitelmien perusteisiin. Opetuksen yleisiin tavoitteisiin kuuluvat esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja edistäminen, demokratia ja tasa-arvon edistäminen, omien valintojen suunnittelu ja tekeminen sekä vastuu valinnoista.

Erilaiset opetusmenetelmät, tukitoimet ja opetusjärjestelyt mahdollistavat esteettömän oppimisen oppimis- ja opiskeluvaikeuksista riippumatta. Kuopion perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman yhteisessä osassa on tarkemmin kuvattu erityisen tuen toteuttaminen. Lähtökohtana on se, että pidetään kaikista oppilaista huolta, arvostetaan oppilaiden erilaisuutta sekä tuetaan heidän henkilökohtaista kasvuaan kohti jatkokoulutusta, työllisyyttä ja hyvää elämää.

3. Suunnitelmien laadinta, seuranta ja tiedottaminen

Kuopion perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa laaditaan yhdistetty tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, koska kummassakin on kyse syrjinnän ennaltaehkäisemisestä ja tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen oppimisympäristön kehittamisestä. Tämän suunnitelman linjaukset otetaan huomioon koulujen lukuvuosisuunnitelmaa vuosittain laadittaessa.

Suunnitelmasta tiedotetaan rehtoreille, opettajille, opiskeluhoollon toimijoille, oppilaille ja huoltajille.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman arviointi ja päivitys pohjautuvat koulujen toimintakyselyyn, jossa kartoitetaan tasa-arvon ja yhdenmukaisuuden toteutumista. Perusopetus hyödyntää myös muita seurantajärjestelmiä (mm. kouluterveyskysely, TEA-viisari).

Suunnitelman linjausten lukuvuosittaisesta seurannasta vastaa rehtori, perusopetuksen johtotiimi, opetuspäälliköt ja opetusjohtaja.

4. Toimenpiteet tasa-arvoisuuden edistämiseksi

4.1 Opetuksen järjestäminen ja arviointi

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista.

4.1.1 Perusopetus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan: Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsaa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Kuopion perusopetuksen kouluissa huolehditaan, että oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetuksessa käytettävät työvälineet, työaineet ja oppimateriaalit ovat kaikkien saatavilla. Oppilaat eivät saa joutua epätasa-arvoiseen asemaan esimerkiksi sen vuoksi, että osalla oppilaista on käytettävissä omia digitaalisia laitteita. Mikäli opetukseen sisältyy leirikouluja, retkiä tai opintokäyntejä, jotka ovat maksullisia, varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus osallistua varallisuudesta huolimatta. Oppilaalla on oikeus saada myös maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut. Oppilashuollon palveluiden tulee olla yhdenvertaisesti saavutettavissa riippumatta siitä, missä koulussa oppilas opiskelee.

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden oppimisen edistymistä ja koulunkäynnin tilannetta tulee arvioida jatkuvasti. Ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa oppilaalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista, tuen kolmiportaisuudesta sekä käytettävissä olevista tukimuodoista. Huoltajia kannustetaan tukemaan osaltaan lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä.

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Kuopion koulujen oppilashuoltosuunnitelmissa määritellään koulun toimenpidemallit kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja puuttamiseen. Kouluissa puututaan kaikenlaiseen kiusaamiseen ja syrjintään ja kasvatetaan oppilaita, jotka eivät kiusaa muita.

Koulun aikuisten toiminnassa otetaan huomioon oppilaan edun ensisijaisuus, oppilaan oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi sekä oppilaan näkemysten kunnioittaminen. Vaikka opetus on mahdollisimman sukupuolineutraalia eli oppilaiden sukupuoleen kiinnitetään mahdollisimman vähän huomiota, otetaan opetuksessa myös huomioon ns. sukupuolisensitiivisyys eli tavoitteena on tunnistaa tyttöjen ja poikien erilaiset tarpeet eri ikä- ja kehitysvaiheissa. Opiskeluolot järjestetään sellaisiksi, että

ne sopivat sekä tytöille että pojille. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, ettei toisinaan etenkin poikien keskuudessa havaittava hyvän menestyksen väheksyminen johtaisi poikien alisuoriutumiseen. Molempia sukupuolia tulee kannustaa löytämään omat henkilökohtaiset vahvuutensa.

Oppilaan oppimista ja työskentelyä arvioidaan monipuolisesti. Oppilaita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Lievätkin oppimisvaikeudet ja oppilaiden mahdollisesti puutteellinen opetuskielen taito otetaan huomioon arviointi- ja näyttötilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa. Kouluissa on yhtenäinen arviointikulttuuri.

4.1.2. Lukiokoulutus

Ennen koulutukseen hakeutumista hakijan on tärkeää saada realistista tietoa omista mahdollisuuksistaan. Ohjauksen ja tiedotuksen esteettömyys edistää oikeita koulutusvalintoja ja vähentää näin myös opintojen keskeyttämistä. Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi lukiokoulutus tekee yhteistyötä perusopetuksen kanssa. Opiskelijavalinta tapahtuu hakijoiden perusopetuksen päättötodistuksen lukuaineiden keskiarvon perusteella. Erityislukioihin on omat erilliset pääsykriteerit. Opiskelijavalinnan jälkeen vapautuville paikoille täydennys tapahtuu varasijajärjestelmän kautta. Vapaaksi jääviä paikkoja täydennetään lisähaun kautta.

Kurssitarjottimen tavoitteena on mahdollisimman monipuolinen kurssitarjonta. Tätä kautta tuetaan laaja-alaisesti opiskelijoiden mahdollisuuksia jatko-opintoihin. Kurssitarjonta suunnitellaan lukioiden yhteistyönä.

Opiskelijan arvioinnilla ohjataan sekä kannustetaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista arvioidaan kurssin aikana. Opiskelun oppimista ja työskentelyä arvioidaan monipuolisesti. Arviointi ei kohdistu opiskelijoiden arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin kurssin tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle kurssin alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa. Opiskelijalla on mahdollisuus tutustua arvioinnin perustana olevaan aineistoon sen jälkeen, kun hän on saanut tietoonsa arviointipäätöksen. Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, otetaan huomioon arvioinnissa.

Oppilaitos on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työhön. Lukioissa opiskelijat toimivat turvallisissa ja terveellisissä opiskeluympäristöissä. Tavoitteena on, että opiskeluympäristöt ovat monipuolisia ja että ne rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja edistävät opiskelumotivaatiota. Toiminta on opiskelijalähtöistä ja se vahvistaa opiskelijoiden omaa toimijuutta, kehitystä ja oppimista.

Lukioissa on yhteinen ohjaussuunnitelman pohja, jonka pohjalta laaditaan lukiokohtaiset suunnitelmat. Tämän lisäksi jokainen opiskelija laatii oman henkilökohtaisen opinto- ja urasuunnitelmat. Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja verkko-opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös itsenäisenä opiskeluna.

Lukiokoulutuksessa tuetaan jokaisen nuoren opiskelua ja oppimista. Tässä työssä aineenopettajan rooli on merkittävä. Oppimisen ja opiskelun tuen muotoja Kuopion lukioissa ovat opiskeluhuoltotyö, tehostettu opintojen ohjaus, ryhmänohjaus ja erityisopetus. Erityisopetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijaa oppimisen ongelmassa. Pääpaino on ennaltaehkäisevässä työssä. Opiskelijan tuen tarve arvioidaan tapauskohtaisesti. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Tarvittavat tukitoimet suunnitellaan yhdessä opiskelijan ja

asiantuntijoiden kanssa. Tukimuotoina voivat olla opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, kurssien valintamahdollisuuksien hyödyntäminen, monipuolinen opinto-ohjaus ja ryhmänohjaajan tuki. Tukitoimet voidaan kirjata opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

Asenteellinen, sosiaalinen ja psyykinen esteettömyys luovat perustan oppilaitoksen toiminnalle, jossa otetaan huomioon opiskelijoiden osallisuus ja hyvinvointi. Ne eivät ole toisistaan kokonaan erillisiä esteettömyyden ulottuvuuksia vaan ne limittyvät keskenään ja toimivat toistensa edellytyksinä. Kuopion lukiokoulutuksessa asenteellisella esteettömyydellä tarkoitetaan yhdenvertaista asennoitumista jokaisen opiskelijan opiskelumahdollisuuksiin hänen ominaisuuksistaan tai taustastaan riippumatta. Sosiaalisesti esteettömässä oppilaitoksessa jokainen opiskelija voi tuntea kuuluvansa oppilaitosyhteisöön ja osallistua sosiaaliseen toimintaan. Kun toiminnassa otetaan huomioon esimerkiksi erilaiset kulttuurit, voidaan parantaa sosiaalista ja asenteellista esteettömyysnäkökulmaa. Psyykinen esteettömyys voidaan nähdä mielen hyvinvointina, joka tarjoaa eväitä ja voimavaroja oppimiseen ja kehittymiseen. Erityisesti opintojen aloitus on usealle nuorelle haasteellinen vaihe elämässä. Elämänmuutokset voivat vaatia nuorelta erityisen paljon voimavaroja, opiskelijoiden mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin liittyvät kysymykset ovat oppilaitoksen arjessa läsnä vahvasti. Näiden asioiden tiimoilta yhteistyö opiskeluhuollon kanssa on välttämätöntä.

Tietotekniikan ja teknologian nopea kehittyminen on tuonut mahdollisuuksia ja haasteita kaikille soveltuvien ja esteettömien laitteiden, ohjelmien, oppimateriaalien ja oppimisympäristöjen luomiseen. Kuopion lukiokoulutuksessa kehitetään jatkuvasti erityisesti tieto- ja viestintäteknikkaa opetuskäytössä. Tavoitteena on monipuolistaa opetusta ja helpottaa vuorovaikutusta opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä eri muodoissa esitetyn informaation hankintaa ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen.

Koulutuksen järjestäjän velvollisuus on huolehtia fyysisestä esteettömyydestä siten, että oppilaitosrakennus on saavutettava ja liikkuminen ja toiminta ovat esteetöntä ja opiskelijoiden hyvää ergonomiaa tukevaa. Oppilaitoksen tilojen saavutettavuus, liikkumis- ja toimintaesteettömyydessä on huomioitava myös turvallisuusnäkökulma. Kullakin koululla on oma pelastussuunnitelmansa. Oppimisympäristöä koskevissa ratkaisuissa otetaan huomioon, että oppimista tapahtuu mitä moninaisimmissa tilanteissa ja paikoissa.

4.2 Ikä

Ikäsyrynnällä tarkoitetaan ikään perustuvaa syrjintää. Kuka tahansa voi tulla syrjityksi ikänsä perusteella, vaikka ikä saattaakin olla heikosti tunnistettava syrjintäperuste. Ikäsyrynnälle on ominaista, että sen kohteena voivat olla eri-ikäiset ihmiset. Kuitenkin ikäsyryntä kohdistuu usein nuoriin. On tärkeää ymmärtää, että ikäsyryntä perustuu monesti erheellisiin tietoihin ikääntymisestä. Opiskeluyhteisöissä on eri-ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä.

Kuopion perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa eri-ikäisiä ihmisiä sekä heidän vahvuuksiaan ja kehittämishaasteitaan arvostetaan ja kunnioitetaan. Eri-ikäisten opiskelijoiden kohtaamisille luodaan suotuisa ilmapiiri.

4.3 Elämänkatsomus, etninen tausta, kansallisuus ja kieli

Kuopion perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kouluissa kunnioitetaan ihmisten erilaisia elämäntapoja ja – arvoja ja niihin suhtaudutaan tasa-arvoisesti sekä yhdenvertaisesti. Tiedotuksessa ja henkilökunnan antamassa neuvonnassa kunnioitetaan erilaisia vakaumuksia ja erilaisia arvopohjia.

Etnisestä taustastaan, kansallisuudestaan tai kielestään riippumatta kaikki ovat samanarvoisia. Rasismia ja etnistä syrjintää ei sallita. Tavoitteena on, että syrjintä ehkäistään jo ennalta. Syrjintätapaukset tunnustetaan ja niihin puututaan välittömästi. Monimuotoisuutta arvostavaa ja keskustelevaa toimintakulttuuria kehitetään sekä tuetaan tasa-arvoista kohtaamista ja vuorovaikutusta. Huolehditaan tulkkipalveluista, jotta esimerkiksi koulun ja kodin yhteistyötä voidaan toteuttaa oppilaan huoltajan äidinkielestä huolimatta. Erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja sallitaan ja hyväksytään. Monikulttuurisuutta pidetään positiivisena resurssina, johon erilaiset ihmiset tuovat täydentävää osaamista.

4.4 Sukupuolen moninaisuus

Sukupuoli on ominaisuus ihmisissä, joka on kovin moninainen. Jokainen meistä kokee sukupuolensa eri tavalla, oli kokemuksessa sitten kyse naiseudesta, mieheydestä tai jostain muusta. Sukupuolen moninaisuus ei siis ole pelkästään sukupuolivähemmistöjä kuvaava termi.

Suuri osa ihmisistä kokee olevansa naisia tai miehiä. Osa kokee olevansa molempia, osa hiukan molempia ja osan kokemus ei mahdu näihin kategorioihin.

Kaikkia opiskelijoita, henkilöstön jäseniä ja vierailijoita kohdellaan yhdenvertaisesti ja kunnioittavasti huolimatta heidän sukupuolestaan tai sukupuolen ilmaisustaan. Sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun kohdistuvaa syrjintää ja väheksyntää tai sukupuoleen perustuvaa ja seksuaalista häirintää ei hyväksytä.

4.5 Seksuaalinen suuntautuminen, häirintä ja sen ehkäisy

Seksuaalinen suuntautuminen on ominaisuus, joka kertoo siitä, kehen ihminen ihastuu, rakastuu, tuntee emotionaalista tai eroottista vetovoimaa. Seksuaalinen suuntautuminen määritellään tunteiden kohteen ja oman sukupuolen pohjalta, mikä ei tee siitä aina yksiselitteistä asiaa. Seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus on käsite, jolla viitataan koko siihen suuntautumisten kirjoon, mitä ihmisillä on.

Seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää ei sallita. Erilaisten ihmisten kohtaamisen ja arvostamisen kulttuuria sekä hyväksyvää, avointa ja sallivaa ilmapiiriä tuetaan ja edistetään. Minkäänlaista seksuaalista häirintää ei suvaita. Myös epäasialliseen kielenkäyttöön ja käyttäytymiseen puututaan. Jos oppilas on joutunut sukupuolisen häirinnän kohteeksi, tulee tämä ilmaista häiritsijälle ja mikäli tämä ei auta, tulee ilmoittaa asiasta opettajalle tai rehtorille.

Toimintaohjeet löytyvät koulun oppilas- ja opiskelijahuoltosuunnitelmasta. Vakavimmat tapaukset ovat aina rikoksia ja niiden selvittely kuuluu poliisille.

4.6 Vammaisuus ja terveydentila

Vammaisuudella tarkoitetaan synnynnäistä tai myöhemmin sairauden tai tapaturman aiheuttamaa ominaisuutta. Vammaisen ihminen ei välttämättä ole sairas. Vammaisella voi olla myös

liikuntarajoitteita ja niiden vuoksi hän saattaa tarvita apuvälineitä. Apuvälineitä käytävällä tulee olla mahdollisuus osallistua täysipainoisesti ja toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Ketään ei syrjitä vammaan tai terveydentilan perusteella. Oppilaalla on oikeus päättää, mitä hänen terveydentilastaan tai vammastaan kerrotaan. Asiasta sovitaan aina oppilaan ja/tai huoltajan kanssa. Koulussa tehdään mahdollisuuksien mukaan erityisjärjestelyjä, hankitaan tarvittavat apuvälineet tai opiskelupaikka osoitetaan kouluun, jossa erityisjärjestelyt ovat mahdollisia.

5. Toimenpiteet syrjintä- ja häirintätapauksissa sekä yhdenvertaisuuden edistäminen

Suunnitelma oppilaan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä löytyy jokaisen koulun koulukohtaisesta oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitelmasta.

Koulujen tulee aktiivisesti arvioida tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Koulun toiminnan kehittämiseen tähtäävä suunnitelmallinen sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävä työ tehdään aina yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Oppilaiden tulee osallistua koulussa tehtävään suunnitelmalliseen työhön lasten ikä ja kehitys huomioiden. Kunkin koulun velvollisuus on selvittää miten oppilaat kokevat tasa-arvon toteutuneen omassa koulussaan.

Lähteet ja lisätietoa

Yhteiseen ymmärrykseen tasa-arvosta, Opas oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelman laadintaan.

Opetushallitus

Esteettömästi toisen asteen opintoihin. Opetushallitus 2014.

Tasa-arvolaki 2015 (Esite 2015)

Tasa-arvolaki, oppilaitokset ja sukupuolen moninaisuus (Esite 2015)

Yhdenvertaisuuslaki

Tasa-arvolaki

Tasa-arvoaltuutettu

<http://www.yhdenvertaisuus.fi/>

<http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/>